KIRKEBLAD

For Aal Børsmose Ho Oksby Mosevrå kirker

Vinter

Læs bl.a. om
Højskoleforedrag, sogneaftener
og andre vinterbegivenheder

Nr. 16, november, december, januar, februar 2019/20

Information

Sognepræst i Aal sogn

for **Aal** og **Børsmose** kirker
Mette Frydendahl Tarbensen
Kirkegade 42, 6840 Oksbøl
Tlf.: **30 30 10 29**, email: **mft@km.dk**
Fridag: Mandag

Sognepræst i Blåvandshuk sogn

for **Ho**, **Oksby** og **Mosevrå** kirker
Peter Gjelstrup, Ho præstegård,
Hovej 32, 6857 Blåvand
Tlf.: **75279327**, email: **pgj@km.dk**
Fridag: mandag

Graver Marianne Hansen

Daglig leder ved **alle 5 kirker**, kirketjener, og ansvarlig for instagram og facebook-siden:
Aal Børsmose Ho Oksby Mosevrå kirker.
Tlf. man-tors. kl 9.00 -15.00 fre. kl. 9.00-13.00 på **24 46 56 04**, Kirkegade 40, 6840 Oksbøl, email: **aal-graver@outlook.dk**

Organist Mikael Haaning

Organist ved **alle 5 kirker**
Tlf. : **40 10 25 60**,
email: **aalorganist@outlook.dk**

Kirkesanger Betina Frederiksen Jæger

Præstesekretær for begge sogne, henvendelse omkring **personregistrering** til **bfj@km.dk**.
Fridag: Mandag
Synger, laver kirkeblad og passer hjemmesiden for alle 5 kirker: **Aalkirke.dk**
Henvendelse herom til: betinafj@hotmail.dk

(Privat tlf. nr. 29 67 66 49)

Menighedspleje **Aal sogn:**
Alle donationer går **ubeskåret** til Aal menighedspleje. **Dvs**. til sognets beboere, som tiltrængt kunne bruge en økonomisk opmuntring i hverdage og til højtider – fx julehjælp.
Man kan lægge et beløb direkte i de viste kirkebøsser, som findes i **Aal** og **Børsmose** kirker, eller indbetale på hjemmesiden **aalkirke.dk** eller på mobilpay: **93912** – husk note: menighedspleje.

Blåvandshuk sogns digitale kirkebøsse:
MobilePay: **69151**
i forbindelse med indsamlinger og lign.

Fyraftensgudstjenester i **Blåvandshuk sogn** afsluttes med et måltid mad i **Ho Folkstue** Menighedsrådet er vært! Tilmeldning **8** dage før til **25 30 68 57**

Kirkebilen i **Aal** Sogn bestilles på **75 27 12 21** Kirkebilen kan bestilles til gudstjenester, kirkens korshær og højskoleformiddage

Forplejning i **Aal** sogn ved gudstjenester og sogneaftener er gratis. Kun på højskoledagene tages der betaling grundet honorar til foredragsholdere

Indslag, dåbs- og vielsesbilleder til kirkebladet modtages meget gerne på betinafj@hotmail.dk

Deadline for næste blad er **15. januar 2020**

Redaktionen: Mette Frydendahl Tarbensen, Peter Gjelstrup, Heidi Bjørn Lauridsen, Doris Nielsen, Marianne Hansen, Betina Frederiksen Jæger

Præsten

Mette fortæller:

Der findes **kirker** den dag i dag i Danmark, som oprindeligt er blevet **bygget** næsten udelukkende vha. **folkets** bidrag, vilje og **indsats**. De kirkerum og deres oftest sparsomme inventar kan afspejle den tid og histories sindelag, hvori de er blevet opført – hvis man vel at bemærke nænsomt har bevaret respekt for deres historie. Dette gælder i høj grad **Børsmose** kirke. Hvilket der også blev peget på flere gange under dette års højskoledage, hvor temaet var nøjsomhed. Idf. ønskede nogle, at jeg skrev om kirkens **træfigurer**, så som lovet:

I det **jubilæumsskrift**, der i 2001 blev skrevet i anledning af kirkens 100 års dag, kan man læse, at der er tale om "**De tolv apostlefigurer og Kristusfiguren** skænket af maleren og billedkunstneren **Peter Stens**, Varde i 1981. Træet til figurerne kommer fra den gamle kirkegård i Varde, og figurerne passer i deres "**grovhed**" fint til det enkle kirkerum".

Det **er** interessant, at der bruges et ord som "grovhed", lige som man i skriftet flere steder kan se ord som "tarvelig" brugt både om kirken og egnen. De fleste unge i dag vil nok opfatte de ord som noget trist, måske endda moralsk nedsættende. Men sprog forandrer sig. Ordene betød med deres sigte noget helt andet førhen. De var udtryk for **nøjsomhed** i ordets mest positive klang. Noget med at være i overensstemmelse med en **enkel**, beskeden, tilstrækkelig, ydmyg **livsførelse**. Egnens både meget **barske** og samtidig meget milde vejr og **naturforhold** har præget fiskeren og hedebondens ihærdige arbejdsflid og dermed også sindelag – en **sindsro** på trods er gået i arv.

Når jeg sidder i kirken og betragter figurerne, kan jeg i hvert fald ikke lade være med at smile genkendende – for ja, "grove" er de nok med deres vejrbidte ansigtsudtryk, men der er også en nøjsom vestjysk **lunefuldhed** at spore ved figurerne. Det er som at høre dem sige om Børsmose kirke (Ribe Stifts **mindste** kirke) som de gamle livserfarne folk herude ynder at sige det: "**Velkommen til æ domkirke**".

Mette

Allehelgen 2019

Aal Kirke:
Ellen Kethy Krall
Grethe Olander Jensen
Else Løkke Jensen
Polly Terp-Petersen
Tove Birthe Pedersen
Vagn Henrik Jessen
Jytte Mørch Poulsen
Inger Solvej Madsen
Ingrid Tobiasen
Bessy Worm
Ove Alex Gärtner
Hardy Jeppesen
Maren Schmidt, *Maja*
Anne Grethe Lauridsen
Gurli Rechnagel Andresen
Frode Axelsen
Svend Aage Iversen
Kurt Eriksen
Jens Micael Laugesen
Annette Gundesen
Henning Nyvang Kristensen
Preben Bukholt
Doris Elise Mikkelsen
Else Marie Hansen
Ulla Svendsen
Pernille Lyngbo
Peder Skougaard Thygesen
Leif Lyng Vestphaell Bomb
Marga Nielsen
Egon Lauridsen
Inge Lise Anker

Børsmose Kirke
Bent Eriksen
Hans Madsen
Ole Larsen Tode
Ole Pedersen
Jenny Nielsen
Inger Margrethe Madsen

Ho Kirke
Jørn Kaltoft

Oksby Kirke:
John von Qualen
Birgit Nordensgaard
Else Nielsen
Dirch Jan Ole Nielsen
Arne Osvald Andersen

Mosevrå Kirke
Bent Mulberg
Ida Larsen

Efter gudstjenesten i **Børsmose** vil der være **stående kaffe** og **kage i** kirken.
Efter gudstjenesten i **Aal** vil der være **kaffe** og **kage** i **sognehuset**

Musikken i kirken

Mikael fortæller:

Tiden efter jul og hellig trekongers søndag kan tit godt være en lidt kedelig og halvtrist affære at finde musik til, indtil vi rammer påske. Derfor vil jeg som noget nyt, sætte mig ved klaveret i denne periode, når jeg spiller præludium og postludium. Også for at vise at før jeg blev organist, gik jeg på konservatoriet med klaver som hovedfag.

Værket jeg vil spille fra er Bachs: "Das Wohltemperierte Klavier". Det veltempererede klaver. Et monument over en musikalsk landvinding, som var splinterny, da han skrev den i 1722. Førhen kunne man udelukkende spille i et begrænset antal forskellige tonearter, og hvis man fik lyst til at spille i E-dur eller Fis-mol, skulle instrumentet stemmes om, dvs. alle strengene skulle have en tur med stemmenøglen.

Med den helt nye stemning af klaveret, hvor man ud fra matematiske og fysiske beregninger justerede alle tonerne i forhold til hinanden, så man så at sige deler sol og vind lige, var det nu muligt at spille i alle tonearter.

Bach ville med 'Das Wohltemperierte Klavier I-II' - to hæfter med hver 48 klaverstykker - vise alverden, hvilken rigdom af muligheder, der nu var ved at et tangentinstrument kunne spille i alle tonearter uden videre. 24 præludier og fugaer i alle tonearter. Der er 12 forskellige tangenter på tangentinstrumenter, 5 sorte og 7 hvide, indtil man rammer de samme igen, bare i en ny højde. For hver tangent er der en dur og en moltoneart, så 12 gange to, det giver 24. Jeg spiller kun præludierne og ikke fugaerne, og kun dem fra bind 1, da det rent tidsmæssigt ellers ikke ville kunne lade sig gøre at komme igennem alle 24 tonearter. **Mikael**

Døbte i kirkerne

Aal Kirke:

28. juli	Hugo Lassen Thoning
1. sept.	Melia Marie Holdt Kruse
21. sept.	Alexander Amtrup Borg
21. sept.	Fria Lund Olsen
22. sept.	Mathilde Melander Petersen

Børsmose Kirke:

22. juni	Agnes Gerlach Iversen
18. juni	Marco Appel

Ho Kirke:

23. juni	Artur Højberg Brink
23. juni	Asta-Lykke Lindberg Kristensen

Oksby Kirke:

29. juni	Thea Overgaard
3. august	Mikkel Lykke Brandt Thomsen
18. august	August Kühl Haaning

Lidt fra kalenderen

EKSTRA juleaftensgudstjeneste

i **Børsmose kirke** kl. **13.30**

ALT for mange er gået forgæves de sidste år juleaften i Børsmose. Derfor prøver vi at lave en ekstra gudstjeneste. Det bliver en anelse anderledes og uden Betina og Mikael, som er på hele dagen i de andre kirker. Lokale kræfter hjælper til i stedet. Tanken er lidt, at det kunne gå på skift, hvis der er tilslutning til, at det skal blive en fast tradition. I år kommer **Ib Brogaard**, bratsch, **Anders Kobbelgaard Hansen,** sang og **Tobias Iversen,** guitar. **Mette**

Kirkens Korshær i Varde storkreds
indbyder til møde
tirsdag d. 5. november kl. 14
i Aal Sognehus, Kirkegade 40, Oksbøl.

Tidligere præst i Horsens statsfængsel Carl Lomholt og organist Ingeborg Lomholt holder foredrag over emnet: En livsfortælling fra fængslet - i ord og toner. Foredraget tager udgangspunkt i deres bog fra 2018: "Det er jo mennesker - skæbner fra fængslet" Ingeborg kalder sin fortælling: Musikken er større end forbrydelsen. Fangekoret har udgivet en CD med titlen: Farvel til slottet, 2006. Vi skal høre flere numre fra CD'en. Bog og CD kan købes ved mødet.
Lotteri
Kaffe a' 30kr.
Alle er velkommen.

KONCERT – HJERTEFORENINGEN

Hjerteforeningen

Varde afdeling, afholder koncert med **Kaare Norge**
i **Aal kirke** Oksbøl d. 6. november 2019 kl 19.00

Billetter kan bestilles på **www. ticketmaster.dk** eller på tlf. **70 15 65 65** og ved **Hjerteforeningen** Varde, på mail: **Vagn@turbopost.dk** **Pris: 100,-**

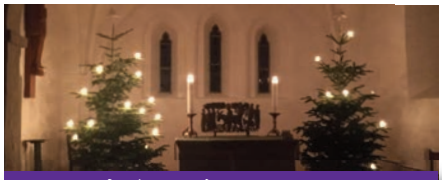

Julegudstjeneste
for de små
Nogle af konfirmanderne genfortæller og laver krybbespil for dagplejen, vuggestuen og børnehaven. Torsdag d. 12/12. kl. 9.30 for de små og kl. 11.00 for de større børnehavebørn.

Fastelavnsgudstjeneste for små og store børn i Aal kirke **lørdag d. 22. februar kl. 10.30.** Traditionen tro medvirker **konfirmanderne** under gudstjenesten og vi arrangerer sammen med **Oksbølby.dk** tøndeslagning samt andet underholdning efterfølgende i Blåvandshuk skoles **kantine**. **Mette**

Opslagstavlen

Søren Kierkegaard Studiegruppen

Vi er ved at nærme os slutningen på **Kjerlighedens Gjerninger**. Nye kan sagtens deltage, for vi læser én tale ad gangen. Kontakt blot Mette, præst og få at vide, hvor langt vi er kommet. Det er altid den første onsdag i hver måned kl. 10.00, vi mødes i Aal sognehus. Dog ikke i januar.

Mette 30301029

Tjek kalender side 8

Tusmørke gudstjeneste i Aal kirke

FYRAFTENS-GUDSTJENESTE

i **Blåvandshuk sogn**. Vi spiser sammen bagefter. Det er **gratis**, **Menighedsrådet er vært.** **HUSK** en uge før:

Tilmelding på sms 25 30 68 57

Tjek kalender side 8+9

BABYSALMESANG

Kom og syng med din baby

Tjek kalender side 8 samt www.aalkirke.dk

Husk Sognecafteners i Ho

Korshærskredsen

Mødes 2. torsdag i måneden, undtagen i december.
Der drikkes kaffe, hygges og der laves håndarbejde.
Alle er velkomne til at kigge ind.

HUSK:
Ekstra møde/foredrag 5. november, se side 6

Julekoncert

i Aal kirke

Julemusikgudstjeneste

i Oksby kirke

med julekoret, samt Mikael og Betina

Husk spejdernes nytårsparade i Aal kirke

Hjerteforeningens koncert i Aal kirke KaareNorge

Litteraturkredsen

Vi mødes en onsdag aften hver måned i Aal sognehus. Drøfter hyggeligt og fornøjeligt en ny bog hver gang bestilt hjem gennem biblioteket. Så nye såvel som erfarne deltagere skal bestille/afbestille bøgerne på biblioteket.

Venlige hilsner Mette

Læserkreds i Ho præstegård

ved Nina og Peter

Holdet er fyldt op med 12 læselystne mennesker, der mødes en gang hver anden måned i præstegården. Der læses bøger med stor interesse. Vi kan lige nu ikke være flere - men annoncerer igen hvis der bliver plads.

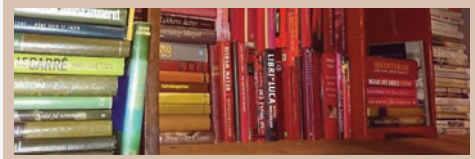

Tjek kalender side 8+9

Julekoret

har sunget i anledning af "spil dansk" ugen og øver nu på julerepertoiret. Du kan lige nå at være med! Tilmelding på hjemmesiden

Aktiviteter

Dato	Kl.	Arrangement	Sted
5/11	14.00	Korshærskredsen Møde med foredrag	Aal sognehus
6/11	10.00	Søren Kierkegaard studiegruppe	Aal sognehus
6/11	19.00	Hjerteforeningens koncert Kaare Norge	Aal kirke
12/11	10.00	Babysalmesang	Aal kirke
13/11	19.00	Litteraturkredsen	Aal sognehus
14/11	14.00	Korshærskredsen	Aal sognehus
21/11	19.00	Sogneaften Rikke Aagaard Nielsen	Ho folkestue
26/11	10.00	Babysalmesang	Aal kirke
28/11	19.00	Læserkreds	Folkestuen Ho
3/12	19.00	Julemusikgudstjeneste Julekoret	Oksby kirke
4/12	10.00	Søren Kierkegaard studiegruppe	Aal sognehus
10/12	18.30	Julekoncert Julekoret og skolekoret	Aal kirke
11/12	19.30	Litteraturkredsen	Aal sognehus
12/12	9.30/11.00	Julegudstjeneste For de små, se side 6	Aal kirke
12/12	19.00	Sogneaften Julehygge	Ho folkestue
8/1	10.00	Søren Kierkegaard studiegruppe	Aal sognehus
9/1	14.00	Korshærskredsen	Aal sognehus
15/1	19.30	Litteraturkredsen	Aal sognehus
16/1	9.30	Højskoleformiddag Dorte Ørtved	Aal sognehus
30/1	9.30	Højskoleformiddag Charlotte Rørth	Aal sognehus
30/1	19.00	Sogneaften Karen Paludan	Ho folkestue
4/2	10.00	Babysalmesang	Aal kirke
5/2	10.00	Søren Kierkegaard studiegruppe	Aal sognehus
6/2	9.30	Højskoleformiddag Mie Sundgaard	Aal sognehus
13/2	9.30	Højskoleformiddag Bodil Raakjær Jensen	Aal sognehus
13/2	14.00	Korshærskredsen	Aal sognehus
18/2	10.00	Babysalmesang	Aal kirke
19/2	19.30	Litteraturkredsen	Aal sognehus

Gudstjenester

Dato	Dagen	Aal	Børsmose	Ho	Oksby	Mosevrå
2/11	Lørdag		10.30 Dåbsgudstj.			
3/11	Alle helgens dag	19.00 Kirkekaffe	16.00 Kirkekaffe	14.00	9.00	10.30
10/11	21. s. e. trinitatis	9.00 PG		10.30		
17/11	22. s. e. trinitatis	10.30			9.00	
24/11	Sidste søndag i kirkeåret	10.30	12.00	9.00		
1/12	1. søndag i advent	10.30			10.30	
3/12	Tirsdag				19.00 Julemusikgudstj.	
8/12	2. søndag i advent	9.00 PG Kirkekaffe		10.30		
15/12	3. søndag i advent	16.30 Tusmørkegst.	10.30		9.00 MFT	
22/12	4. søndag i advent	9.00		10.30		
24/12	Juleaften	10.30 & 16.00	13.30* & 15.00	11.30	12.30	14.00
25/12	Juledag	10.30		16.00		
26/12	2. juledag		9.00 PG		10.30	
29/12	Julesøndag	10.30				9.00 MFT
1/1	Nytårsdag	16.00 Kransekage & portvin		14.00 Kransekage & bobler		
5/1	Helligtrekonger	10.30			9.00 MFT	
12/1	1. s. e. h. 3 k.	10.30 Nytårsparade		9.00		
19/1	2. s. e. h. 3 k.	9.00 PG			10.30	
26/1	3. s. e. h. 3 k.	9.00 PG		10.30		
	Lørdag		10.30 Dåbsgudstj.			
2/2	Sidste s. e. h. 3 k.	10.30 Kirkesuppe			9.00	
9/2	Septuagesima	9.00 PG		10.30		
16/2	Seksagesima	9.00	12.00 Kirkesuppe		10.30	
20/2	Torsdag			17.00 Fyraftensgudstj.		
22/2	Lørdag	10.30 Fastelavnsgudstj.				
23/2	Fastelavn	14.00	9.00	10.30		
Dato	Helligdagen	Aal	Børsmose	Ho	Oksby	Mosevrå

Ekstra julegudstjeneste i Børsmose med lokale musikere. Dåbsgudstjenester afholdes kun, hvis der er ønsker om dåb.
Husk tilmelding ved fyraftensgudstjenester på sms til 25 30 68 57 en uge før. Maden er gratis.

TORSDAG, 16. JANUAR

kl. 9.30-11.30:

Dorte Ørtved:
Fjodor Dostojevskij - hans liv og hans digtning

Pensioneret fængselspræst Dorte Ørtved vil fortælle historien om: "den syge, epileptiske straffefange, den gældbundne roulette spiller, den miserable ægtemand og hanrej, som midt i al sin forfærdelse aldrig skrev andet end en hymne til livet, en tak for at være en del af hemmeligheden - hemmeligheden: menneske". (citat. Joh. Møllehave).

TORSDAG, 30. JANUAR

kl. 9.30-11.30:

Charlotte Rørth:
Vi mødte Jesus. Og hvad kommer det andre ved?

Journalist og forfatter Charlotte Rørth dokumenterer, at hver anden af os har en eller anden form for oplevelse i løbet af vores liv, som vi kalder religiøs, åndelig eller spirituel. Har vi ikke selv haft oplevelser, kender vi flere, der har. Men vi ved det måske ikke. De tier. Hun har selv modtaget flere end 1000 beretninger fra andre, efter at hun udgav "Jeg mødte Jesus" om sine egne erfaringer. Fælles for de op mod 50 spirituelle hændelser, hun omtaler i foredraget og for mange af de mennesker, hun taler med, er, at oplevelserne har været tabubelagte, og at de ikke er blevet fortalt til andre - før nu. Det gælder blandt andet journalisten Jesper, lægen Jette, og BMW-direktøren, nu søster Mechtild. I bogen interviewer Charlotte Rørth også forskere, som kommer med naturvidenskabelige forklaringer på fænomenerne, og teologer, der advarer mod personfiksering, og samfundsforskere, der ser en åbenhed om det enkelte menneskes tro og oplevelser som et råb i tiden mod magtfuldkommenhed og fremmedgørelse.

Charlotte Rørth er journalist uddannet på Danmarks Journalisthøjskole i 1987. Hun har siden 2003 været journalist på Nordjyske Medier, hvor hun har skrevet interviews og baggrundsartikler om køn, kultur, samfundstendenser og tro. Charlotte er engageret i det litterære miljø og medarrangør af litteraturfestivalen Ordkraft. Hun er derudover forfatter til bogen "Jeg mødte Jesus" fra 2015, der var hendes debut som forfatter og "Vi mødte Jesus" fra 2017.

Højskoleformiddage

– ønsker fra jer om foredragsholdere står i kø. Her er de foredrag, vi fik plads til inden for de forskellige rammer – og det **er** helt tilfældigt, at de alle i år bliver holdt af kvinder. De første tre højskoleformiddage er fra kl. **9.30 – 11.30** og deltagerprisen er **30,- kr. inkl. rundstykker og kaffe**. Den sidste gang er det **50,- kr.**; for da er der traditionen tro også **tarteletter** til slut, så regn med afslutningstidspunktet 12.30 den torsdag.
Venlige hilsner **Mette**

Højskoledagene

TORSDAG, 6. FEBRUAR

kl. 9.30-11.30:

Mie Sundgaard:
Arken i Esbjerg

Mie Sundgaard, tilknyttet Arken, fortæller historien om dette helt specielle værested og giver samtidig et indblik i, hvordan det fungerer og virker til daglig.

TORSDAG, 13. FEBRUAR

kl. 9.30-11.30,
derefter tarteletter:

Bodil
Raakjær Jensen:
Mutters alene med
et papskilt om halsen

Erindringer fra Sydslesvigske Børns Ferierejser gennem 100 år ved sognepræst Bodil Raakjær Jensen. Bodil fortæller: "I 1919 var det 100 år siden, at de allerførste sydslesvigske børn kom på ferieophold i Danmark. Min mormor var ved et lykketræf med, da hjuldamperen Ægir lagde fra kaj i Flensborg for at bringe de forhutlede og udsultede efterkrigsbørn til Danmark. Siden blev ferierejserne en fast sommertradition i vores familie, selvom opholdene i Danmark med tiden fik andre formål. Selv blev jeg sendt afsted som 6-årig på det, der vel først og fremmest var en kulturel og sproglig dannelsesrejse. Men hvordan var det lige at blive sendt ud i det ukendte som 6-årig? Det og meget mere skal denne formiddags fortælling handle om.

Sogneaften i Ho

Sogneaftener i Ho folkestue holdes **torsdage** kl. **19-21** henover efterår og vinter.

Torsdag d. 21. november:

Rikke Aagaard Nielsen

Canada – stedet vi mødes!
En aften med fortælling om Canada: verdens næststørste land, et storslået sted, med tusindvis af km. fra kyst til kyst, og med et hav af oplevelser.
Vi skal høre om menneskene og naturen, se billeder, og så ikke mindst lidt om livet i en familie på fem, der i 7 år boede i storbyen Edmonton i provinsen Alberta.

Torsdag d. 12. december:

Julehygge

Vi julehygger med æbleskiver og gløgg.

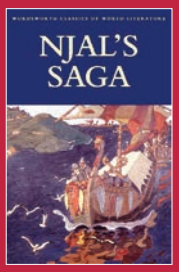

Torsdag d. 30. januar:

Karen Paludan

Njals Saga foregår omkring år 1000, da kristendommen blev indført på Island. Dette præger sagaen, og man forstår, at selv med god vilje var det svært at antage den nye tro, når man var vokset op med det gamle livssyn, hvor hævn og eftermæle spillede en afgørende rolle.

Lidt Historie

Gert fortæller

Reformationen 1534-1536

I tilknytning til den af kong **Christian** den **3** i årene 1534-1536 gennemførte **reformation** af den danske kirke, blev også den jyske bondeopstand kaldet "**Clemensfejden**", der begge resulterede i en fundamental ændring af bl.a. adelens, kirkernes og kongemagtens hidtidige **eneret** på alle **ejendomme**.

Lokalt skabte Reformationen også mange ændringer. Således konfiskeredes adskillige ejendomme i Aal sogn, hvoriblandt var kirkens anexpræstegård med tilhørende **skvatmølle** i den sydlige del af Borre, hvor nu kun den øverste halvdel er i behold (se foto). Vandet til skvatmøllen kom fra "**Bórre Søe**", der sandsynligvis også ejedes af kirken.

I midten af kortudsnit ses Borre Sø 1790

Overdel af skvatmøllehjul, der nu ligger i indkørsel til Sognehuset.

Indvendigt i Aal Kirke blev alle **kalkmalerierne** overkalket. Koret blev tilgængeligt for menigheden, mens de to store **vinduer** opsat på kirkeskibets **sydvæg** mellem den hundrede år senere opsatte **prædikestol,** hvorfra menigheden kunne høre prædikenen på **dansk**. På begge sider af kirkeskibets midtergang blev der opsat kirkestole langs nordvæggen for kvinder og mændene mod syd.

De bedste hilsener fra Gert,
www.aalsogn.dk,
www.enderslav.dk,
www.vardesyssel.dk

Sogneturen til Berlin den 2. – 6. september 2019

Vi var 27 forventningsfulde personer, der steg på bussen med kurs mod **Berlin**. I Kolding kom vores rejseleder **Per Bach** med, og han fortalte lidt **historie** om Tyskland, da vi havde passeret grænsen.

Vi boede på et godt hotel og Per tog os med til fællesspisning forskellige steder om aftenen, så vi rigtig blev præsenteret for **god** tysk **madkultur**.

Ellers fik vi et godt indblik i forholdene under **DDR**- tiden på **Stasi** museum, om Berlinmuren, **Holocaust** mindesmærket og vi var forbi Hitlers **hovedkvarter**, Statuen af **Frederik den Store**, "**Unter den Linden**" og **Brandenburger Tor**. Besøgte **Gedenknisch Kirche,** hvor man stadig kan se ruiner af kirken. Der var smukt indeni, af de små blå vinduer som gav et flot fredfuldt indtryk.

Sidste dag i Berlin var vi på tur lidt uden for byen og besøgte **Spionernes bro**, ja vi fik lov til at gå over den, og se at der stadig er skudmærker i broen. Dernæst til slottet **Cecilienhof** hvor beslutningerne blev taget i 1945 af de store statsmænd, der forhandlede omkring det store runde bord. Det er et særdeles smukt sted med en flot have. Dernæst gik turen til koncentrationslejren **Sachsenhausen** hvor vi fik en guidet rundvisning. Lidt uhyggeligt at tænke på, hvordan det har været i lejren under så kummerlige forhold.

Man kunne ikke undgå at lægge mærke til at, der er gang i mange store byggeprojekter i Berlin.

Til slut **tak** til **Per** for en fantastisk god tur, samt til Egon som kørte os sikkert rundt, selvom der til tider var meget lidt plads i gaderne. Også **tak** til **Mette** for at turen i det hele taget blev til noget.

Erling Tobiasen

Hørt & Set

Stemningsbilleder fra højskoledagene i **Børsmose** – **TAK** igen til alle bidragsyderne og frivillige. Det var som sædvanlig en stor fornøjelse. Næste års højskoledage bliver weekenden d. 8.& 9. august med temaet: "**Eventyrets Land**"

...Og så lige en del fra **høstgudstjenesterne** og lidt fra **jagtgudstjenesten** i Ho, samt gudstjenesten i **ballonparken** i regnvejr

Kirkegårdene

Kurt fortæller

Sommeren er forbi og vi går mod de mørkere vintermåneder. **Grandækningen** starter i **uge 44**, hvor vi alle er på Aal kirkegård - ugen efter spredes vi på flere af vore kirkegårde og vi forventer at være færdige efter ca. **6 uger**. Man bør være opmærksom på, at vi **lukker for vandet** i starten af **november** og vaserne kommer i vinterhi.

De to kirker som endnu ikke har fået lavet en kirkegårdsplan, er Ho og Mosevrå - og det startes der op på nu. **R**enoveringen af digerne i Aal er afsluttet med et rigtig flot resultat.

Hele personalet ved kirkerne
ønsker alle en glædelig jul og et godt nytår.

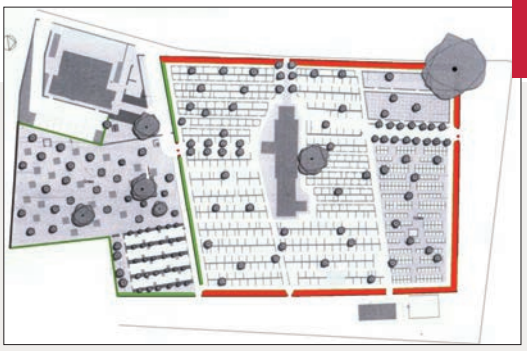

Her Hans Lunds beskrivelse af projektet:

OMSÆTNING AF KIRKEGÅRDSDIGER VED AAL KIRKE

Aal Kirke ligger nogenlunde centralt på den ældre del af Kirkegården, der mod vest, nord og øst afgrænses af stendiger. Digerne står noget medtagne og menighedsrådet har derfor arbejdet på og planlagt en række istandsættelsesarbejder på dem.

I 2018 blev der udarbejdet et ansøgningsmateriale til De Kirkelige Myndigheder, og efter at dette var blevet vurderet af Provsti og Stift samt Nationalmuseum, Kirkegårdskonsulent og Kongelig Bygningsinspektør, blevet der givet tilladelse til at foretage de ønskede udbedringer/omsætninger.

Proceduren lyder kompliceret, men forløber egentlig glat, og årsagen til den store omhu er, at man opfatter kirkegårdsdiger som en del af vor historie og kulturhistorie, nærmest på lige fod med kirkerne

Af denne grund indledtes arbejderne da også med, at der blev lagt "snit" ind på tværs af de 3 digestrækninger – i samarbejde med og under vejledning af en museumsinspektør, der undersøgte snittene, for at se om de skulle vise noget, der kunne udvide kendskabet til Aal Kirkes historie.

Omsætningen af digerne blev derefter påbegyndt og bliver nu udført en side af gangen, begyndende med vestsiden og sluttende med østsiden.

Arbejderne udføres under hensyntagen til digets alder og historie, og stensætningerne genrejses derfor på de oprindelige bundsten, der stort set får lov til at blive liggende som man finder dem, - og digerne vil derfor ikke komme til at stå "efter en snor" – og de oprindelige højder gentages også.

Desuden bliver de gamle sten genbrugt så vidt som det overhovedet er muligt – dels af praktiske årsager, men også fordi der i stendigers stentyper og sætningsform ses forskellige karakteristika fra egn til egn – og de mange små sten man ser – især i østdiget – er typiske for diger i Vestjylland hvor der ikke har været mange store sten i markerne

Så når diget er omsat vil det være resultatet af et ret kontant stykke entreprenørarbejde kombineret med bestræbelser på at bevare diget og dets historie.

Blåvandshuk sogn:

Vinteren og de mørke dage er over os. Det rusker og suser udenfor – tid til **hygge indendørs**. **R**ådet inviterer igen indenfor til **sogneaftener** i **Folkestuen**, Ho Præstegård med spændende foredragsholdere – se kalenderen og omtale side 11.
I skrivende stund skal vi til at lave **budget** for **2020** og også begynde at overveje, hvordan vi skal konstituere os det sidste år af denne valg-periode. **R**enoveringen af **Ho kirke** lader desværre vente på sig – højere instanser har bedt om, at der laves **prøvekalkning** med en bestemt blanding af kalk på gavlen mod vest – dette skal evalueres efter **to år**. Vi har forespurgt i **Stiftet** og **håber** på at kunne **undgå** dette. **L**uftfugtigheden er som bekendt meget **høj** i kirken, der skal anlægges græs omkring den – det menes, at det lettere vil lede vandet væk!
Julen og alt det dejlige ved den nærmer sig.
Gravstederne er **smukt** pyntede . Når man som jeg ofte besøger kirkegårde, lægger jeg mærke til de mange forskellige måder gravstederne bliver anlagt og vedligeholdt på – der er kun STOR **ro**s for det stykke arbejde, der bliver udført her hos os. Ligeledes er der altid styr på tingene i forbindelse med de kirkelige handlinger. **Tak** for det.
At gå i kirke **juleaften** er en tradition for mange – også for mig. Jeg kan næsten **juleevangeliet** udenad – glæder mig hvert år til at **synge** julesalmer - det giver en **dejlig** og varm **stemning**.

Glædelig jul.
Med Venlig Hilsen **Heidi Lauridsen**, formand

Aal sogn:

Efteråret står for døren. **E**n dejlig sommer er gået, vi bliver lige så stille indhentet af det smukke efterår. I løbet af sommeren, har vi fået restaureret **digerne** omkring **Aal kirkegård**. Vi er meget **tilfredse** med resultatet. Se arkitekt **Hans Lunds** arbejdsbeskrivelse her på siden overfor. **A**rbejdet har været længe undervejs. Tilladelser, undersøgelser, økonomi, tilbud på arbejdet osv. skal være på plads, inden man kan gå i gang med sådan et stykke arbejde. F.eks. skulle Nationalmuseet undersøge, om der kunne være gemt fortidslevn i digerne, inden de kunne sættes om. Nationalmuseet har travlt, og der er en del ventetid på deres arbejde. **P**ersonalemæssigt er vi lidt **udfordrede** lige nu med arbejdskraft, da vores **graver**, **Marianne**, er sygemeldt en længere periode. Derfor har vi været nødt til at **prioritere** lidt i de forskellige opgaver. Det betyder også, at grandækningen vil blive færdig senere. For at gran kan holde, skal det helst have fået lidt frost, og kan tidligst klippes omkring 1. november. Det er derfor ikke muligt at starte tidligere, for at blive hurtigere færdig. Det tager den tid det tager. Er der spørgsmål man har brug for svar på, så ring eller skriv. **L**ige nu er tidspunkt for Mariannes tilbagevenden til sit arbejde ikke helt på plads. Hun sender **en hilsen**, og **glæder** sig meget til at komme på arbejde igen.
Vi arbejder videre med **restaurering** af **kalkmalerierne** i Aal kirke. I **uge 26** begynder **forundersøgelserne**. Nationalmuseet kommer i ca. 6 uger, og undersøger malerierne. Når vi ved mere, skal vi nok melde ud. Lige nu er det uvist om kirken skal lukkes helt, eller der kan holdes forskellige handlinger, samtidig med, at arbejdet pågår. Følg med på hjemmesiden **aalkirke.dk**.
I marts måned kommer der et **foredrag** om kalkmalerierne "**Magten i kalkmaleriet fra Aal Kirke til Brøns Kirke**" Mandag den 16. marts 2020, kl. 19.30 i Aal Kirke og sognehuset. Historiker og ph.d. Torben Svendrup. **Vardemuseerne** står for arrangementet.
Vores **økonomi** ser ud til at holde i år. Vi har udsat nogle tiltag, og skåret lidt rundt omkring, som gør, at vi kan holde budgettet.
Vedtægterne for kirkegårdene i **Aal** og **Børmose** er nu godkendt i **vores** råd, og ligger til **endelig** godkendelse i **provstiet**. Der er tilrettelser og få ændringer. Bl.a. har vi besluttet, at der **må** sættes **lyskæder** op i tidsrummet **mellem** allehelgen og helligtrekonger. Dog skal lyskæderne være **under** hækhøjde. Se mere på hjemmesiden, **aalkirke.dk**, når de bliver lagt ud der, og **spørg** endelig **rådet** eller **personalet**, hvis der skulle være tvivl. Skulle der være noget der ikke lever op til vedtægterne, vil man blive kontaktet af personalet, på vegne af rådet, eller af én fra rådet. Det overordnede for kirkegårdene er, at det skal være et sted for **alle**, hvor man finder **ro** - både for **øret**, for **øjet**, og for **sjælen**
Primo 2020 skal vi kigge nærmere på **liturgien** og **ritualerne** ved vores **gudstjenester**. Vi nedsætter et lille **udvalg**, hvor vi tænker at **invitere** jer ind til **dialog**.

Glædelig jul. Med venlig hilsen **Marianne Kobbelgaard Meyer**, formand

Store & små tanker

Eleverne i 1. a og b på Blåvandshuk skole har gennemgået et tema om Adam og Eva. Det er der kommet skønne tegninger ud af, som lige kunne finde plads her på bagsiden....